

APOFTEGMELE  
PĂRINȚILOR  
DEȘERTULUI

Redactor: Georgeta-Anca Ionescu  
Coperta: Ioana Nedelcu  
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu  
DTP: Andreea Dobreci, Dan Dulgheru

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

© HUMANITAS, 2021, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Apoftegmele părinților deșertului: versiunea coptă sahidică sau  
Patericul copt / ed. critică, st. introd., note, revizie finală, concordanță  
de Ștefan Colceriu; trad. inedită din lb. coptă sahidică de Melania Bădic,  
Ștefan Colceriu, Emanuel Conțac, ... – București: Humanitas, 2021

Conține bibliografie

ISBN 978-973-50-7063-2

I. Colceriu, Ștefan (ed. șt.)

II. Bădic, Melania Daniela (trad.)

III. Conțac, Emanuel (trad.)

2

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51

[www.humanitas.ro](http://www.humanitas.ro)

Comenzi online: [www.libhumanitas.ro](http://www.libhumanitas.ro)

Comenzi prin e-mail: [vanzari@libhumanitas.ro](mailto:vanzari@libhumanitas.ro)

Comenzi telefonice: 0723.684.194

APOFTEGMELE  
PĂRINȚILOR  
DEȘERTULUI

VERSIUNEA COPTĂ SAHIDICĂ  
SAU

PATERICUL  
COPT

EDIȚIE CRITICĂ, STUDIU INTRODUCȚIV,  
NOTE, REVIZIE FINALĂ, CONCORDANȚĂ DE  
ȘTEFAN COLCERIU

TRADUCERE INEDITĂ DIN LIMBA COPTĂ SAHIDICĂ DE  
MELANIA BĂDIC, ȘTEFAN COLCERIU, EMANUEL CONȚAC,  
ALEXANDRU MIHĂILĂ, DELIA MIHĂILĂ, GEORGIAN TOADER,  
MONICA VASILEANU ȘI CRISTIAN VECHIU

## CUPRINS

Mulțumiri .....	7
Studiu introductiv .....	9
Notă asupra ediției .....	37
Bibliografie .....	39
APOFTEGMELE PĂRINȚILOR DEȘERTULUI.	
VERSIUNEA COPTĂ SAHIDICĂ SAU PATERICUL COPT .....	43
Anexă .....	295
Concordanță .....	323

## MULȚUMIRI

Prezentul volum este rezultatul muncii unei echipe de filologi clasici, teologi și filozofi care s-au constituit într-un grup de studiere a limbilor Bibliei, cu o atenție specială asupra limbii copte sahidice. Grupul s-a întâlnit săptămânal, vreme de șapte ani, la Colegiul Noua Europă (NEC), institutul de studii avansate din București. Suntem, de aceea, profund recunoscători domnului profesor Andrei Pleșu, rector și președinte al Fundației „Noua Europă“, că a răspuns cu o promptitudine fără egal în România la solicitarea noastră ca proiectul să fie găzduit de NEC. De asemenea, le mulțumim doamnei Profesor Valentina Sandu Dediu, rector al NEC, doamnei Profesor Anca Oroveanu, coordonator științific, și doamnei Marina Hasnaș, director NEC, pentru sprijinul constant și variat pe care ni l-au acordat în tot acest timp. Gratitudinea noastră specială îi revine doamnei Lelia Ciobotariu, director NEC, pentru preocuparea constantă, entuziastă, eficientă și pentru răbdarea îngerească cu care ne-a susținut în toată clipa.

Mulțumiri se cuvin și Editurii Humanitas și, în special, doamnei director general Lidia Bodea, pentru răspunsul prompt la propunerea ca volumul să fie publicat aici. Suntem încrezători că Patericul copt va deschide seria unei fructuoase colaborări în domeniu.

Acest proiect nu ar fi putut exista însă fără Alin Suci, docent și cercetător la Academia de Științe din Göttingen, mentorul absolut al grupului. Lui îi datorăm liniile mari și mici ale proiectului, sugestiile de lectură, de metodă, discuțiile de detaliu, lectura ultimă, întâlnirile de lucru de la București și de la Göttingen și arhiva fotografică a manuscriselor.

Miza ultimă a acestui volum și a constituirii grupului este lansarea în România a unui domeniu de studiu aflat în plină expansiune în lumea științifică occidentală, dar care nu și-a găsit locul în universitățile de la noi. Sunt semne că suntem pe cale să ne atingem scopul.

## STUDIU INTRODUCŢIV

A spune că Patericul egiptean a avut un rol crucial în dezvoltarea spiritualităţii şi culturii creştine este un truism. Succesul la public al colecţiilor de spuse ale Părinţilor pustiei, cunoscute în genere ca Apoftegmele Părinţilor deşertului (= AP), a produs o asemenea emulaţie în generaţiile succesive de practicanţi, încât puţini au fost cei care au scăpat de ispita adăugării câte unei apoftegme la corpusul original. Spre deosebire de Scriptură, care e rezultatul multiplelor redactări, revizuri şi decantări canonice, Patericul nu a cunoscut rigori şi scrupule redacţionale. Aşa încât, de la fixarea în scris a colecţiilor primare, probabil din secolul al V-lea, până în vremea manuscriselor târzii de acum două sau trei veacuri, Patericul egiptean devine un ocean foarte greu de stăpânit cu modestele, dar atât de necesarele mijloace ale filologiei. Dacă la aceasta se adaugă şi constatarea că Patericul egiptean, redactat în greacă veche, cunoaşte, la fel ca Biblia, o pletoră de traduceri timpurii în latină, coptă, siriacă, aramaică creştină, etiopiană, armeană, arabă, slavonă, georgiană, fiecare cu specificul şi cu adaosurile ei, tabloul poate deveni, la propriu, descumpanitor.

Aşa se explică disproporţia marcantă din lumea academică de azi dintre studiile care vizează aspectele de conţinut teologic, moral, istoric, filozofic, literar, antropologic, chiar arheologic ale Apoftegmelor şi cele strict filologice, dedicate problemei transmiterii textului şi stabilirii instrumentelor fundamentale pentru orice întreprindere hermeneutică. Majoritatea cercetărilor din prima categorie s-au bazat până relativ curând pe ediţia colecţiei alfabetice publicată de Jean-Baptiste Cotelier în 1677 şi preluată în monumentală *Patrologia Graeca* a lui Jacques-Paul Migne la 1864<sup>1</sup> şi pe cea a seriei de anonime publicată de François Nau la începutul secolului trecut<sup>2</sup>. Abia de mai puţin de treizeci de ani beneficiază comunitatea academică de ediţia excepţională a colecţiei sistematice datorată lui Jean-Claude Guy<sup>3</sup>. Aceasta este situaţia actuală în cazul, am zice fericit, al originalului grec. În privinţa editării traducerilor Patericului în diversele limbi amintite mai sus, lucrurile sunt mai complicate.

În volumul de faţă propunem textul editat critic al versiunii copte sahidice a Apoftegmelor Părinţilor şi traducerea lui în limba română. Înainte să intrăm în detaliile întreprinderii, ne mărginim să spunem din

1. Jacques-Paul Migne, *Patrologia Graeca* vol. 65, Paris, 1864, coll. 71-440.

2. François Nau, „Histoires des solitaires égyptiens (ms. Coislin 126, foll. 158-256)“, în *Revue de l'Orient Chrétien* 12, 1907, 43-69. 171-189. 393-413; 13, 1908, 47-66. 266-297; 14, 1909, 357-379; 17, 1912, 204-211. 294-301; 18, 1913, 137-146.

3. Jean-Claude Guy, *Les Apophtegmes des Pères. Collection Systématique*, 3 vol., Sources Chrétiennes 387, 474, 498, Editions du Cerf, Paris, 1993, 2003, 2005.

capul locului că am ales să ne ocupăm de versiunea coptă a Patericului întrucât este de mare relevanță pentru istoria întregii constelații de tradiție a Apoftegmelor. Cazul copt este, prin vechimea, coerența și dispunerea materialului, cel puțin la fel de relevant precum cea mai veche traducere latină a colecției sistematice, databilă în secolul al VI-lea d.H. Probabil contemporană cu aceasta din urmă, versiunea coptă de care ne ocupăm în cele ce urmează este un martor de primă mână al celor mai timpurii stadii de redactare a originalului grec, un stop-cadru esențial care furnizează, în mod paradoxal, un tip de informație pe care originalul grec, în perpetua lui evoluție de-a lungul vremii, nu o mai conține. La fel ca în cazul versiunii latine amintite, datorată papei Pelagius I și diaconului Ioan, asupra căreia vom reveni, traducerea coptă atestă în chip mai limpede starea de început a tradiției majore a originalului grec. Spre deosebire însă de traducerea latină amintită, editată de Heribert Rosweyde la 1615<sup>1</sup> și preluată ca atare de Jacques-Paul Migne în *Patrologia Latina*<sup>2</sup>, versiunea coptă sahidică a fost editată de părintele Marius Chaîne și publicată, alături de traducerea în limba franceză, în 1960<sup>3</sup>. Totuși ediția Chaîne, bazată pe un singur manuscris, este, așa cum vom avea prilejul să arătăm, parțială și perfectibilă. Aceasta nu numai pentru că în cei șazeci de ani scurși de atunci au mai fost descoperite și chiar editate alte fragmente din același manuscris și din altele, ci și pentru că metodele de editare au evoluat, normele și convențiile ortografice ale limbii copte s-au schimbat, iar informația filologică și de istorie textuală a sporit simțitor.

Așadar două sunt argumentele care pledează pentru alcătuirea unei ediții critice a versiunii copte sahidice: pe de o parte, importanța majoră a acesteia pentru reconstituirea contextului larg al întregii tradiții a Patericului egiptean, adică a uneia dintre pietrele de temelie ale creștinismului primar, și, pe de altă parte, îndatorirea intrinsecă de a produce informație științifică nouă în beneficiul întregii comunități academice. E important de subliniat că ediția critică pe care o propunem nu este o simplă actualizare a uneia mai vechi, ci o întreprindere de anvergură pentru obținerea unui produs științific nou și autonom.

La aceste două argumente esențiale se adaugă, desigur, și altele de mai mică amploare. Să spunem doar că apariția ediției critice și a traducerii versiunii copte a Apoftegmelor părinților pustiei egiptene reprezintă o premieră absolută în spațiul culturii române. Mai important decât ediția în sine este semnalul pe care apariția ei îl dă, anume acela de a încuraja dezvoltarea studiilor copte în România.<sup>4</sup>

1. *De uita et uerbis seniorum libri X, Historiam eremiticam complectentes, auctoribus suis et nitori pristino restituti ac notationibus illustrati opera et studio Heriberti Rosweydi Ultraiectini e Soc. Jesu theologi, Lugdunum, 1615.*

2. Jacques-Paul Migne, *Patrologia Latina* 73, coll. 852-1022, Paris, 1849.

3. Marius Chaîne, *Le manuscrit de la version copte en dialecte sahidique des „Apothegmata Patrum“*, Imprimerie de l'Institut Français d'Archéologie Orientale, Le Caire, 1960.

4. Cea mai bună traducere a Patericului egiptean din originalul grec, dar al colecției alfabetice, este cea datorată lui Cristian Bădiliță, *Patericul sau Apoftegmele părinților din pustiu*, ediția a III-a, Polirom, Iași, 2007. Colecția sistematică greacă a beneficiat și ea de o traducere, datorată lui Constantin Coman, *Patericul mare. Apoftegmele părinților pustiei. Colecția tematică*, Editura Bizantină, București, 2016.

Patericul egiptean este cea mai prețioasă mărturie despre un fenomen care nu încetează să uimească nici după trecerea a mai mult de un mileniu și jumătate de la producerea lui și care a avut consecințe majore asupra creștinismului oriental și occidental deopotrivă: monahismul. Cazul Egiptului este cu atât mai interesant cu cât, cu excepția marelui centru de iradiere culturală de la Alexandria, creștină și necreștină, puține semne indicau apariția unui fenomen social de amploarea mișcării ascetice din secolul al IV-lea.

Primii creștini care s-au retras în pustie au făcut-o de teama persecuției lui Decius de la mijlocul secolului al III-lea. Mai mult decât o opțiune deschisă și o asumare totală a unui stil de viață, fuga în deșert a fost pentru cei mai mulți dintre ei doar atât, o scurtă perioadă de exil auto-impus. Puțini au fost cei care, precum Pavel Pustnicul, au rămas să ducă un trai de greu imaginabile privațiuni. Realitatea implacabilă a deșertului li se impune tuturor celor care trăiesc în marginea lui: de aici și imaginarii sumbru care-l însoțește dintotdeauna, al morții sigure, fără rest.

Uimitor este și că, în ciuda persecuțiilor din aceste vremuri, egiptenii se convertesc în masă la creștinism. Animați de cuvintele lui Hristos din Evanghelia pe care le interpretează în cel mai propriu sens cu putință, unii locuitori, puțini la început, iau treptat calea inversă a celor care se întorc din pustiu. E cazul celebru al sfântului Antonie cel Mare, care, rămas orfan la tinerețe, aude într-o zi la biserică îndemnul Mântuitorului de abandonare a tuturor bunurilor pământești (Mc 10.21). Ceea ce și face pe loc, retrăgându-se la marginea satului lui de pe malul de vest al Nilului, unde trăiește vreme de zece ani, după care trece fluviul în căutarea unui sălaș mai izolat. Îl găsește în apropiere de Pispir, actualul Dayr al Maymūn, într-un fort părăsit unde se luptă alți douăzeci de ani cu demonii locului, pe care-i înfrânge cu virtuțile sale dobândite prin practici ascetice nemaiauzite. Între timp, este asaltat de discipoli care vin să-i urmeze exemplul. Simțind chemarea unei și mai profunde izolări, Antonie se retrage în „deșertul dinlăuntru“, la o sută de kilometri spre est de Valea Nilului, într-un munte care străjuiește Marea Roșie, în accidentatul Pustiu Arab, unde și rămâne, cu sporadice intermitențe, până la sfârșit.

Exemplul covârșitor al sfântului Antonie e urmat de Pahomie, un soldat păgân convertit în anul 313 d.H., care, retras la Tabennesi, în Egiptul de Sus, înființează o formă de organizare monahală, cenobitismul, așa-numita viețuire de obște, care devine modelul curent atât în creștinismul răsăritean, cât și în cel apusean. În anul în care Pahomie primește botezul, un tânăr orfan bogat din Delta Nilului, Amun, este obligat de unchiu-său să se căsătorească în ciuda voinței lui. Odată căsătorit, tinerii trăiesc caști vreme de optsprezece ani, până când Amun este îndemnat de soția lui să-și urmeze calea ascetică. Amun se retrage în deșert la șaptezeci de kilometri sud de Alexandria. Exemplul lui este urmat imediat de o mulțime de creștini care se nevoiesc alături de el la Nitria.

După mai puțin de zece ani, din cauza pericolului suprapopulării, Amun se retrage și mai mult în deșert și fondează, la o distanță de cincisprezece kilometri de Nitria, o nouă așezare monahală cu regim ascetic sever, așa-numitele Chilii. În același an în care Amun se așază la Nitria, 330 d.H., Macarie, un fost cămilar și cărăuș de salpetru, se retrage în „pustiul dinlăuntru“ de la Sketis, la cincizeci de kilometri sud de Chilia,



## NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Am optat în volumul de față pentru prezentarea textului versiunii copte sahidice a Apoftegmeilor părinților din deșert într-o ediție semidiplomatică, după toate standardele științifice ale momentului, încercând să reconstituim corpusul în ordinea originală. Ediția cuprinde toate fragmentele păstrate ale versiunii copte sahidice cunoscute astăzi, cu excepția a trei fragmente păstrate la Muzeul Copt din Cairo, a căror lectură a fost imposibilă din cauza calității slabe a fotocopiilor de care dispunem. Așa cum arătăm și în Studiul introductiv, am plasat în anexă fragmentele foarte scurte din codicele de papirus de la Bala'izah. Deși nu avem dubii în privința apartenenței textului conținut în ele la aceeași versiune cu cea păstrată în celelalte manuscrise, am preferat să procedăm astfel pentru înlesnirea lecturii, care ar fi fost altminteri îngreunată de caracterul extrem fragmentar al manuscrisului. De asemenea, în anexă se găsește textul apoftegmei păstrate la Biblioteca Națională din Napoli sub cota IB 01.27-28, care, după toate probabilitățile, nu făcea parte din versiunea de față.

Ortografia coptă a prezentei ediții este cea utilizată de proiectul de editare digitală a Vechiului Testament Copt Sahidic, desfășurat la Academia de Științe din Göttingen, o variantă de echilibru între opțiunea ortografică pe baze lexicale și cea pe baze morfologice.

Substantivele proprii, antroponime și toponime (cu excepția celor mai mari centre monahale de la Sketis, Chilia și Nitria), sunt transliterate fidel, în ciuda împănăntenirii unora în tradiția literară românească. Am făcut această alegere pentru coerența întregului. De asemenea, după îndelungi deliberări, am transliterat „apa“ din coptă, așa cum se practică în toate traducerile academice occidentale, și nu am folosit tradiționalul „ava“, care ar fi fost deplasat în contextul de față.

APOFTEGMELE  
PĂRINȚILOR  
DEȘERTULUI

VERSIUNEA COPTĂ SAHIDICĂ  
SAU

PATERICUL  
COPT

В

[1ε]

εγε εφχω ἦμος		ετρεφναγ [αφμετα]
χε ειογωω ετογ		νοι ρῆ πεφ[ρηт χι]
χεταψχη -		ἦταπεισ[ἦπω]νε
ἦτος δε ασρισε εс		ωωπε η[αφ εво]λ ρι
ωωωт ἦμοφ ἦ	5	тῆ ππο[γτε] -
песωσῆσoи εροφ		δφотпῆ σε [ερογ]η μαγ
ηἦἦσωс ασκααφ ε		ααφ· ηἦἦσωс αφρ
вол· ἦтереφ		μοос ερραι εφφрон
вок δε ηῆῆμονα		тize επεφoγχαι -
χοс αφωωπε ρῆ ογ	10	δγω εφριμε ε.χῆ nen
αμελια· δγω αφ		таφααγ ρῆ ογηἦта
χεπεφαρε εвол ка		мелнс ἦωφoрῆ -
κωс· αсωω		δγτωβс ωωπε ηαφ ἦ
πε δε ἦтеретеφмааγ		Тειсot· ρωсте εт
моγ ηἦἦса ογoειω	15	реoγμνηωε парaka
де αφωωне ρῆ ογноб		λει ἦμοφ εтρεφтῆ
ἦωωне· ρωсте		тон ηαφ ἦoγκογ! [χε]
ηῆωωπε ρῆ ογекс		ἦнеφωωπε ριтῆ па
тасис εтρεγторпῆ ε		φαι ἦπριμε -
текрисic· δγω	20	ἦтоφ δε ἦπεφoγω[ω]
αφσine ἦтеφмааγ		εсλсωλῆ εφχω ἦ
ἦмаγ ηἦ нетoγкpi		мос· χε εφχε ἦ
не ἦμοоγ -		πωσῆσoи εтωoγη
ἦтос δε ἦтереснаγ		ρa πнобнес ἦтама
εροφ ασωωс· δγω	25	αγ· ἦαω ἦρε εina
пexас ηαφ χε ογ		φтωoγη ρa πωпe
πε παι παφηре εт		ἦπερoоγ ἦтекрисic
рекеи ρωок επeиma		ρиη ἦпexс ἦἦ неφ
ρωсте εтρεγкrine		αγγелос тηρογ -
ἦмок ρωок -	30	δφχοос ἦσι ογρλλo
εγτων неκωα.χε ε		χε εнеφaρεнеψχηo
тек.χω ἦμοоγ χε		oγe ἦἦρωне εφει ε
ειογeω ετογχεта		вол πε ρῆ οote ηἦἦ
ψχη· αφωпe		са таnαстасic ρῆ т
де nenтаφсot	35	παρογcia ἦπпоγте
моγ αφaρεратῆ εφo		нeрeпкocμoc πε ηa
κῆ емἦтφлааγ		моγ ἦнеρωλῆ ρи с
ἦaποлогια ε.χω		тωт -
ηас· кaтa ογoi		oγ γap πε ηαγ εἦπηγε
[ко]ноμια δε ἦтеп	40	εγηαπωρ· αγω
ноγте пηaρωне		πпоγте εφoγωηῆ
[ас]ωωπε εтρεφло		ἦμοφ εвол ρῆ ογop
[ρῆ] πωωне ηἦἦса		гн ἦἦ oγaπiλη

(15a) 1. [...gândul]<sup>1</sup>, zicând: Vreau să-mi mântuiesc sufletul“. Ea s-a străduit să-l oprească, dar nu a izbutit, așa că i-a dat drumul. După ce s-a dus să se călugărească, a fost nepăsător și și-a dus viața rău. Iar când a murit maică-sa, după o vreme, s-a îmbolnăvit de o boală atât de grea încât a intrat în extaz de parcă era dus la judecată. Și a găsit-o pe maică-sa împreună cu cei care erau judecați. Când l-a văzut, ea s-a minunat și i-a zis: „Ce-i, fiule, de-ai ajuns și tu aici ca să fii judecat? Unde sunt vorbele pe care le spuneai: «Vreau să-mi mântuiesc sufletul?»“ El s-a rușinat de cele auzite și a rămas trist, fără să spună nimic în apărarea sa. Prin iconomia lui Dumnezeu cel iubitor de oameni, s-a vindecat de boală după (15b) cele văzute și s-a pocăit în inima lui de când a avut această cercetare de la Dumnezeu. S-a zăvorât din nou de unul singur, apoi a stat să cugete la mântuirea sa; și a plâns pentru cele făcute cu nepăsare mai înainte. Și s-a canonit în așa măsură, încât mulți l-au îndemnat să se odihnească un pic ca să nu se vatăme din pricina lacrimilor multe. El însă nu voia să fie mângâiat, ci zicea: „Dacă nu am putut îndura mustrarea mamei mele, cum voi putea îndura rușinea din ziua judecării în fața lui Hristos și a tuturor îngerilor?“ (Guy 3,38 / PJ 3,20)

2. Un bătrân a spus: „Dacă ar fi cu puțință ca sufletele oamenilor să iasă de frică după înviere la venirea lui Dumnezeu, lumea ar muri de groază și cutremur. Ce privești să vezi cum cerurile se deschid și Dumnezeu se arată cu mânie și amenințare

1. Întâmplare povestită de un bătrân despre un tânăr care voia să devină anahoret, dar era împiedicat de mama lui să o facă. Tânărul a insistat. Primele cuvinte ale apoftegmei traduse în coptă îi aparțin. (Guy 3,38 / PJ 3,20)

[15]

[ρι μμ]νηφε νταγ		ρροτε μηπετμμαγ
[μα ναγ]γελος ενμη		κναρροτε ρωωκ
[πε εροο]γ ετρετμητ		μηρητq μηππουτε -
ρω[με τ]ηρc ναγ εναι		δογα χνεογρλλο χε
ριου[σοп]: ετβε παι ω	5	ετβε ου ειρμοос ρμη
φε ερον [ε]μεεγε ντειρε·		παναμφωωπε πα
ρως εννατлогос μη		ρηт κωте саса нин·
поуτε μμηне· χε εγ		δφογωφb ναγ нδi π
наφатн ρα нентан		ρλλο χε εвол χε σεφω
ααγ ρη тнcиnφнаρ·	10	не нδi некесөнτηри
доусон χνεογρλλο χε		он εтριвол -
пαιωт εтβε ου ανοκ		тcиnнаγ·
парнт наφт нqρρο		тcиnсωтн·
те ан нρηтq μηπпоу		тcиnφωλн·
те· пexεpρλλο	15	тcиnφωαχε·
ναγ χε †μεεγε χε ερωан		Наи ce εφωπε εκωан
пρωме амаρте μ		χпо нтеуенергiа
пexπio ρμη пexρηт		ρμη ογннткаθαρ[oc·]
[q]наχпо наγ нoоte		φаренкеесөнτη[pi]
μηπпоуτε -	20	он εтριρoγн φωπε
Пexεpсон наγ χε ου		ρμη ογсδpαρт нн ου
пе пexπio· пexεpρλ		ογχαи -
λο χεкас ерепρωме		δογα он χνεογρλλο
наχпетеφγϣχн		χε εтβε ου †ρμοос
ρμη ρωв нин еφχω μ	25	ρμη пama нφωωπε
мос наc· χε арп		†ρλπωп -
μεεγε χε ρапc ερον пе		δφογωφb наγ χε εвол
εтrenaпанта еппоу		χε μηпaтeкeиωpρ
те· нqχοос он χε		μηпнтон εтнρηλ
αρροι ανοκ μн ρωме·	30	пize εροφ· ογΔε т
ερωанoγa Δε μογн ε		κολαcиc εтнаφω
волρн наи cннγ наγ н		пе· енеакeиepρ наи
ci oоte μηπпоуτε -		ρμη ογωpα -
δqχοос нδi апа poi		δγω нтепекман
ннн· χε доусон χo	35	φωωπε μογρ н
oc нaпа пансе· χε ei		внт ерок φантоу
наp ου μηпарнт еφна		пωρ ερpai епекм[ote]
φт· н†ρροте ан н		некнаcω εрpai [нρη]
ρηтq μηπпоуτε -		тоу пе нгqi ρар [ооγ]
Пexαq наγ χε вωк нг	40	нгтнρηлопλ[π -]
тоδк еусон еφρροте		доγρλλο наγ εo[γα]
μηρηтq μηπпоуτε·		εφсωве пexα[q]
δγω εволρн тннтpeφ		

(16a) și cu mulțimi nenumărate de cete îngerești, ca atunci toată omenirea să vadă acestea laolaltă. De aceea, se cuvine ca așa să cugetăm ca și cum i-am da socoteală lui Dumnezeu în fiecare zi, fiind întrebați de faptele din timpul vieții.“ (Guy 3,39 / PJ 3,21)

3. Un frate l-a întrebat pe un bătrân: „Părinte, de ce am inima împietrită și fără frică de Dumnezeu?“ Bătrânul i-a răspuns: „Socotesc că, dacă omul păstrează mustrarea în inima sa, va dobândi frica de Dumnezeu.“ Fratele a întrebat: „Ce este mustrarea?“ Bătrânul i-a răspuns: „[Înseamnă] ca omul să-și mustre sufletul pentru toate lucrurile, zicându-i: «Adu-ți aminte că trebuie să ne înfățișăm înaintea lui Dumnezeu.» Și să-i mai spună: «Ce am eu [de-a face] cu omul?» Dacă cineva stăruiește în acestea, va dobândi frica de Dumnezeu.“ (Guy 3,40 / PJ 3,22)

4. Apa Poimen a spus: „Un frate i-a zis lui apa Paisie: «Ce să fac, căci am inima împietrită? Nu am frică de Dumnezeu.» Acela i-a răspuns: «Du-te și alătură-te unui frate care are frică de Dumnezeu și din felul lui (16b) de a se teme vei dobândi și tu frica de Dumnezeu.»“ (Guy 11,59 / PJ 11,23)

5. Unul l-a întrebat pe un bătrân: „De ce, când stau în sălașul meu, duhul îmi cutreieră în toate părțile?“ Bătrânul i-a răspuns: „Fiindcă sunt bolnave celelalte simțuri din afară: văzul, auzul, mirosul, vorbirea. Dacă însă le întrebuințezi pe acestea în curăție, celelalte simțuri dinlăuntru își găsesc liniștea și tămăduirea.“ (fără corespondent)

6. Unul l-a mai întrebat pe un bătrân: „De ce, când stau în sălașul meu, deznădăjduiesc?“ [Acela] i-a răspuns: „Fiindcă nu ai cugetat încă nici la odihna la care nădăjduim, nici la pedeapsa viitoare. Dacă ai fi luat bine aminte la acestea, chiar de ți-ar fi plină de viermi chilia ta, încât să-ți ajungă până la gât, ai rămâne între ei și i-ai răbda și nu ai deznădăjdui.“ (Guy 7,35 / PJ 7,28)

7. Un bătrân a văzut pe cineva râzând și a spus [...].<sup>1</sup> (Guy 3,41 / PJ 3,23)

1. Bătrânul îi spune celui pe care-l vede râzând că nu se cuvine să râdă, pentru că oamenii trebuie să dea seamă de întreaga lor viață înaintea cerului și a pământului. (Guy 3,41 / PJ 3,23)

<p>             ἡ̄ν̄εῑαν̄το̄ο̄ῡ· ο̄ῡ              τ̄εῑρε̄ ρ̄ω̄ω̄ϕ̄ π̄ε̄ π̄μ̄              ο̄νᾱχο̄ς ἡ̄σ̄ω̄τ̄ῆ̄ ρ̄ῆ̄ ἡ̄              ἡ̄ε̄ε̄γ̄ε̄ ἡ̄τ̄ε̄π̄ο̄ῶ̄μ̄ιᾱ-              δ̄ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ ϕ̄ε̄ τ̄η̄η̄ς̄τ̄ιᾱ·              π̄ε̄ π̄ε̄χᾱλῑνο̄ς ἡ̄π̄              μ̄ο̄νᾱχο̄ς ε̄ϕ̄τ̄ο̄ῡβ̄ε̄π̄              νο̄β̄ε̄· π̄ε̄τ̄νο̄ῡϕ̄ε̄ ἡ̄              τ̄αῑ σᾱβο̄λ ἡ̄μ̄ο̄ϕ̄ ο̄ῡρ̄              το̄ ἡ̄λᾱβ̄ς̄ρ̄ῑμ̄ε̄ π̄ε̄ -              δ̄ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ ϕ̄ε̄ π̄σ̄ω̄μᾱ              ε̄τ̄ω̄ο̄ϕ̄ω̄ο̄ϕ̄ ἡ̄τ̄ε̄              π̄μ̄ο̄νᾱχο̄ς· ε̄ϕ̄σ̄ω̄κ              ἡ̄τ̄ε̄ϕ̄γ̄χ̄η̄ ε̄ρ̄ραῑ ρ̄ῆ̄ ἡ̄              ϕ̄ω̄ικ̄ ἡ̄τ̄ε̄π̄ε̄ς̄η̄τ̄ ᾱγ̄ω̄              ἡ̄τ̄ρ̄ε̄ν̄ε̄ρ̄γ̄δ̄ω̄ν̄η̄              ϕ̄ο̄ο̄ῡε̄ ρ̄ῑτ̄ῆ̄ τ̄η̄η̄ς̄τ̄ιᾱ·              δ̄ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ ϕ̄ε̄ π̄μ̄ο̄νᾱ              χο̄ς ἡ̄ρ̄ᾱκ̄ ϕ̄ᾱγ̄τ̄κ̄              λ̄ο̄μ̄ ε̄ϕ̄ω̄ϕ̄ ρ̄ῆ̄ π̄κᾱρ̄              ᾱγ̄ω̄ ο̄ν̄ ρ̄ῆ̄ ἡ̄π̄η̄γ̄ε̄              ϕ̄ᾱγ̄τ̄κ̄λ̄ο̄μ̄ ε̄ϕ̄ω̄ϕ̄              ἡ̄π̄ῆ̄το̄ ε̄βο̄λ ἡ̄π̄π̄ο̄ϕ̄              τ̄ε̄· ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄              [ϕ̄]ε̄ π̄μ̄ο̄νᾱχο̄ς ε̄τᾱμᾱχ̄              τ̄ε̄ ᾱν̄ ἡ̄π̄ε̄ϕ̄λᾱς· ἡ̄ᾱ              λ̄ῑς̄τᾱ ἡ̄π̄π̄ᾱγ̄ ἡ̄π̄σ̄ω̄              ἡ̄τ̄ ἡ̄ε̄ρ̄ε̄π̄αῑ ἡ̄τ̄ε̄ῑμ̄ι              ἡ̄ε̄ ε̄ρ̄χο̄ε̄ῑς ε̄λᾱᾱγ̄ ἡ̄π̄ᾱ              ἠ̄ο̄ς ε̄ν̄ε̄ρ̄ -              δ̄ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ ϕ̄ε̄ ἡ̄π̄ρ̄τᾱ              ο̄γ̄ε̄λᾱᾱγ̄ ἡ̄ϕ̄ᾱϕ̄ε̄              ε̄ϕ̄ρ̄ο̄ο̄ϕ̄ ε̄βο̄λ ρ̄ῆ̄ τ̄ε̄κ̄              τᾱπ̄ρο̄· τ̄ω̄ω̄ ἡ̄ε̄              λ̄ο̄ο̄λε̄ γ̄αρ̄ μ̄ε̄ς̄τᾱο̄ῡε̄              ϕ̄ο̄ν̄τ̄ε̄ ε̄βο̄λ -              δ̄ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ ϕ̄ε̄ ἡ̄ᾱνο̄ϕ̄              ο̄γ̄ε̄μᾱβ̄· ᾱγ̄ω̄ ε̄σ̄ε̄η̄              ρ̄ῆ̄ ἡ̄τ̄ῆ̄ο̄ϕ̄ω̄μ̄              δ̄ε̄ ἡ̄ἡ̄σᾱρ̄ζ̄ ἡ̄ἡ̄ε̄κ̄ς         </p>	<p>5</p> <p>10</p> <p>15</p> <p>20</p> <p>25</p> <p>30</p> <p>35</p> <p>40</p>	<p>             ἡ̄η̄ϕ̄ ρ̄ῑτ̄ῆ̄ τ̄κᾱτᾱ              λᾱλιᾱ -              δ̄ᾱϕ̄χο̄ο̄ς ο̄ν̄ ϕ̄ε̄ ἡ̄τᾱπ̄              ρ̄ο̄ϕ̄ κο̄ςκε̄σ̄ ε̄ε̄γ̄ρᾱ              ϕ̄ω̄αν̄τ̄ο̄ϕ̄η̄νο̄ϕ̄ς ε̄βο̄λ              ρ̄ῆ̄ π̄πᾱρᾱδ̄ῑκο̄ς·              ε̄ρ̄ε̄π̄ε̄τ̄κᾱτᾱλᾱλῑ              ἡ̄π̄ε̄ϕ̄σ̄ο̄ν τ̄ῆ̄τ̄ω̄ν              ε̄π̄αῑ· ϕ̄ᾱϕ̄τᾱκο̄              γ̄αρ̄ ἡ̄τ̄ε̄ϕ̄γ̄χ̄η̄ ἡ̄π̄ε̄τ̄              σ̄ω̄τ̄ῆ̄· ᾱγ̄ω̄ τ̄ε̄ϕ̄              κε̄ο̄ῡε̄ ἡ̄μ̄ῑν ἡ̄μ̄ο̄ϕ̄              ἡ̄ε̄ϕ̄τᾱν̄ε̄ρ̄ο̄ς -              δ̄ᾱγ̄ω̄ᾱ δ̄ε̄ ϕ̄ω̄π̄ε̄ ἡ̄ο̄ϕ̄              ε̄ῑω̄ ρ̄ῆ̄ ϕ̄ω̄ῑη̄τ̄· ᾱγ̄ω̄              ᾱγ̄τ̄ ἡ̄ο̄γ̄ᾱπο̄τ̄ ἡ̄ἡ̄ρ̄ῆ̄              ἡ̄ο̄γ̄ε̄λ̄λο̄· π̄ε̄χᾱϕ̄              ϕ̄ε̄ ϕ̄ῑ ε̄βο̄λ ἡ̄μ̄ο̄ι ἡ̄π̄ῑ              μ̄ο̄ϕ̄· ἡ̄τ̄ε̄ρ̄ε̄π̄κε̄              σ̄ε̄ε̄π̄ε̄ δ̄ε̄ ἡ̄ᾱγ̄ ε̄το̄ϕ̄              ω̄μ̄ ἡ̄ἡ̄μᾱϕ̄ ἡ̄π̄ο̄ῡϕ̄ῑ·              δ̄ᾱγ̄ϕ̄ῑ δ̄ε̄ ο̄ν̄ ἡ̄ο̄γ̄σᾱῑδ̄ῑ              ο̄ν̄ ἡ̄ἡ̄ρ̄ῆ̄ ἡ̄ᾱπᾱρ̄χ̄η̄·              ϕ̄ε̄ ε̄γ̄ε̄τᾱᾱϕ̄ ἡ̄ἡ̄ε̄ς̄η̄η̄ϕ̄              κᾱτᾱ ο̄γ̄ᾱπο̄τ̄ ε̄πο̄ῡᾱ·              δ̄ο̄γ̄ᾱ δ̄ε̄ ἡ̄ἡ̄ε̄ς̄η̄η̄ϕ̄ β̄ω̄κ̄              ε̄ρ̄ραῑ ε̄ϕ̄ἡ̄ τ̄κ̄γ̄π̄η̄·              ᾱϕ̄π̄ω̄τ̄ ε̄βο̄λ ρ̄ῑϕ̄ω̄ς·              ᾱγ̄ω̄ ἡ̄τ̄ε̄γ̄η̄νο̄ϕ̄ ᾱς̄ρ̄ε̄              ἡ̄ἡ̄σ̄ῑ τ̄κ̄γ̄π̄η̄· ᾱγ̄              β̄ω̄κ̄ δ̄ε̄ ε̄ἡ̄ᾱγ̄ ε̄τ̄β̄ε̄              π̄ε̄ρ̄ρο̄ο̄ϕ̄ ἡ̄τᾱϕ̄ω̄ω̄              π̄ε̄· ᾱγ̄ρ̄ε̄ ε̄π̄σ̄ο̄ν ε̄ϕ̄              ἡ̄ἡ̄ϕ̄ ρ̄ῑ π̄ε̄ς̄η̄τ̄· ᾱγ̄              ρ̄ῑτο̄ο̄το̄ϕ̄ ε̄σ̄ω̄ϕ̄ ἡ̄              μ̄ο̄ϕ̄ ε̄γ̄ϕ̄ω̄ ἡ̄μ̄ο̄ς·              ϕ̄ε̄ ἡ̄τ̄κ̄ ο̄γ̄μ̄ᾱῑε̄ο̄ο̄[γ̄]              ε̄ϕ̄ω̄ο̄ε̄ῑτ̄· κᾱ              λ̄ω̄ς ᾱπ̄αῑ ϕ̄ω̄π̄ε̄              ἡ̄μ̄ο̄κ̄ -              δ̄ᾱρ̄ε̄λ̄λο̄ δ̄ε̄ ω̄λ̄ῆ̄ ε̄         </p>
---	--	--

8. (31a) [...] <sup>1</sup> pentru măgarii sălbatici, tot așa este monahul de gândurile poftei. (Guy 4,53 / PJ 4,45)
9. A mai spus: „Postul este frâul cu care monahul se luptă împotriva păcatului; cel care îl leapădă este un armăsar în călduri.“ (Guy 4,54 / PJ 4,46)
10. A mai spus: „Trupul uscat al monahului înalță sufletul deasupra adâncurilor și usucă plăcerile prin post.“ (Guy 4,55 / PJ 4,47)
11. A mai spus: „Monahul cumpătat e încununat pe pământ; de asemenea, e încununat în ceruri înaintea lui Dumnezeu.“ (Guy 4,56 / PJ 4,48)
12. A mai spus: „Monahul care nu-și stăpânește limba, mai ales în ceasul mâniei, nu-și stăpânește niciodată vreo patimă.“ (Guy 4,57 / PJ 4,49)
13. A mai spus: „Să nu iasă nici un cuvânt stricat din gura ta, căci vițade-vie nu face spini.“ (Guy 4,58 / PJ 4,50)
14. A mai spus: „Bine este să mănânci carne și să bei vin, dar să nu mănânci carnea (31b) fraților tăi prin clevetire.“ (Guy 4,59 / PJ 4,51)
15. A mai spus: „Șarpele i-a șoptit Evei până când aceasta a fost izgonită din rai. Cel care îl clevetește pe fratele său este asemenea șarpelui, pentru că îi nimicește sufletul celui care ascultă și nici pe al său nu și-l mântuiește.“ (Guy 4,60 / PJ 4,52)
16. A fost odată o sărbătoare la Sketis și unui bătrân i s-a dat o cană de vin. Acela a spus: „Luați de la mine moartea aceasta!“ Când au văzut [asta], ceilalți care mâncau cu el nu au mai luat nici ei. (Guy 4,63 / PJ 4,53)
17. De asemenea, a fost adus un urcior cu vin nou ca să li se dea fiecăruia dintre frați câte o cupă. Unul dintre frați s-a urcat pe acoperiș, a alergat pe el și deodată s-a prăbușit acoperișul. S-au dus să vadă ce-i cu zgomotul acela și și-au găsit fratele [acela] întins pe jos. Au prins să-și bată joc de el, zicând: „Ești iubitor de slavă deșartă! Ai pățit-o bine!“ Însă bătrânul l-a îmbrățișat,

1. Apa Hyperichios spune că pe cât e leul de înfricoșător pentru măgarii sălbatici, pe atât e monahul de încercat de gândurile poftei.“ (Guy 4,53 / PJ 4,45)